

A „KELET” előfizetési díja:

Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva	
Egész évre	16 frt.
Félévre	8 „
Negyedévre	4 „
Egy hóra helyben	1 frt 50 kr.
Egyes szám ára	7 kr.

egyszer a „Kelet” mindennap, az ünnepeket követő napok kivételével.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

Szerkesztői szállítás:

Főttér 4-ik szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

Az ÉRTÉKESBÉ CÍKKEK DÍJZATNÁK.

Kéziratok nem adnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Hirdetési díjak

Hatszor hasábozott gúrnond sor vagy annak tere 6 kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppellik Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus den Wollzeile 36.) Haasensteint et Volger (Wallischgasse 10.) Rud. Mosse Publicistisches Bureau Budapestben. Haasensteint és Volger hirdetés közv. irodája. Weiss Mór hirdetések felvételi irod. Bécsben Wollzeile 18. és Budapest Servituter 5. ss.

Nyitlári cizkkek

gúrnond sora után 25 kr. fizetendő.

A miniszterelnök beszéde.

Valóban sok hidegvér kell ahhoz, hogy főlháborodás nélkül olvassa el az ember azon nyilatkozatokat, melyeket az ellenzéki lapok miniszterelnökünknek a keleti kérdés tárgyában annyira világos és megnyugtató beszédre tesznek. A „P. N.” példánál egész határozottsággal kétszínűséggel vádolja a kormányt s tele marokkal szórja reá a gyanúsítást azon okból csupán, miért nem jelentette ki Tisza határozottan, hogy megtámadjuk Oroszországot, miért nem mondta meg világosan, hogy Angliával a muszka megtámadására szövetszüknek?

Már az ilyen oktan beszédre a mi vidékies felfogásunk szerint felmerül előtűnk a kérdés, van-e az ilyen embereknek eszük? vagy pedig ha ravasz ostobasággal szándékosan igatni akarják a közvéleményt, mi jögon teszik fel másokról, hogy azoknak nincs es elég bárgyuk arra, hogy kézpénznek vegyenek minden nyomtatott lehaságot?

Most, a midőn csak pusztá alkudozás után a sarokba szorított muszka egyenkint bocsátja ki körmei közül a magának hitt zsákmanyt s a nélkül, hogy egy lövés történt volna még feleje, lépésről lépésre hátrál meg, a mi böles ellenzékünk nem kíván egyebet, mint hogy a magyar parlamentből izenjen háborút a miniszterelnök a muszkanak, mondja meg neki, hogy meg akarjuk támadni és szövetszükben állunk e végre Angliával.

Hát ha ez sem gyermekesség, akkor mi az? Csak hogy az ilyen naivság kissé veszedelmes és a gyermekeknek sem szabad a tüzzel játszani. A ki ily kényes természetű ügyekben merészkedik játszani a közvéleménnyel, gondolja meg, hogy nagy felelősséget vállal magára és játékát nem üzheti sokáig büntetlenül.

A miniszterelnök nyilatkozata azon határokok között, miket bármely ország miniszterelnöke meg kell hogy tartson, midőn szavai béke és háború felett döntenek, annyira correct és megnyugtató, hogy azt csak a roszakarat magyarázhatja félre.

„A monarchia külügyi kormánya — ugymond — földadatának tekint megvédeni a monarchia érdekeit, minden viszonyok közt, és minden eszközökkel, ha békés uton nem lehet.”

Alább: „A san-stefanoi békének több pontjai vannak olyanok, melyeket a magyar-osztrák monarchia érdekeivel meg egyeztetni nem lehet.”

„Azon feltételek, a melyeket érdekeinkkel meg egyeztetni nem találunk, a Balkán félszigetnek keleti részében ép úgy megvánnak, mint nyugati részében.”

„Soha semmi néven nevezendő alapja azon ismételt insinuatiónak nem volt, hogy az osztrák-magyar külügyi kormányzatnak szándéka lenne a Balkán félsziget nyugati részében eszközözendő parallel foglalás vagy compensationalis occupatio után meg egyezni abban, hogy a Balkán félsziget keletjén mi történjék, mert soha semmi szín alatt semmi néven nevezendő lépés általunk a Balkán félszigetnek egyik vagy másik részében nem történhetik azon az áron, hogy érte belenyugodjunk, hogy a Balkán félszigetnek másik részében érdekeinkkel ellenkező alakulások előálljanak vagy fönntartassanak.”

„A kormány számára parallel actio vagy compensationalis politika nem lehetséges.”

„A kormánynak szándéka Európával egyetértőleg járni el, hogyha ez nem sikerülne, bizonyval kész lesz egyetértőleg járni el mindazon hatalmakkal, a melyek célja tul ugyanazt tűnték ki maguknak, a mit mi.”

Hogy azonban addig is „a végett, hogy a monarchia és ebben hazánk határa elleneséges meglepetéseknek kitéve ne lehessen, szükséges védelmi intézkedéseket tenni.”

Ez egyszerű és világos. A ki olvasni tud, kiolvashatja belőle, hogy a san-stefanoi béke fenn nem állhat, mert érdekeinkbe utközik. Megdöntöttük tehát békés uton, ha lehet, fegyverrel, ha szükséges. E végre egyetértőleg járunk el Európával, vagy ha ez nem boldogul, azon hatalommal, mely velünk egyezt, t. i. a san-stefanoi béke megváltoztatását tűzte maga elé.

Ebből, ha van egy kis jóakarát a „P. N.”-ban, azt is láthatja, hogy Angliával szövetségben leszünk. Mi Boszniakat kárpótlásul semmi szín alatt el nem fogadunk, tehát ez irányban sem lehet semmi szövetségünk Oroszországgal s egyebekben is kivívott sikerének meghiusítására dolgozunk. Minthogy pedig ezen ellenséges magatartás miatt Oroszország megtámadhatna bennünket, szükséges határainkat megerősíteni.

Ugyan kérjük, ha Oroszországgal szövetségben volnánk, miért volna szükséges elene védelmi rendszabályokat követni, miért kellene a megkötött béke megváltoztatására törni, miért kellene a parallel occupatiót az eshetőségekből kizárni?

De az ellenzéknek természetesen csinálnia kell magának valamit, a mivel eget-földet rázó éktelen lármáját igazolja, hogy ne tünjék ki üres lehaságnak összes oppositioja. Csak hogy a játéknak még ez urak nagyon drágán adhatják meg az árát.

Mi részünkről a legnagyobb megnyugvással vettük a miniszterelnök nyilatkozatát; örömmel látjuk, hogy erdélyi határainkat erősíttetnek s ebből is azon meggyőződést merítettük, hogy külügyi kormányunk jó uton jár.

Oroszország ez idő szerint győzelmeivel jobban meg van verve, mint valaha, sőt kezdünk rájönni a diplomatiail bölcsességre, mely bele ugratta őt a háborúba. Hadd eméssze meg már is tönkre ment seregét a nyáron át idegen földön a nyomor, s a kik közülök megmaradnak, emésszék meg a muszka kormány millióit. Hadd tartsa őket mind csak egy helyben a diplomatiail értekezéssekkel és congressusokkal, mert nagyon czélszerű és olcsó módja ez a hadviselésnek. Vezesse csak gr. Andrassy ezután is úgy, mint eddig vezette külügyeinket s mi nem kívánunk a muszkanak jobb szövetségest, mint a milyen ő.

— Az osztrák felsőházi bizottság előterjesztése a bankstátutumról indokoltan kifejti, hogy az osztrák monarchia területén a papirpénznek egyenlő értéke csak úgy lehet, ha egy közös bank állítatik föl, melynek kizárólag lesz joga jegyeket kibocsátani. A dualismusnak tehát háttérbe kell lépni mindenütt, a hol a jegybank egységes vezetése megszavaztatnák vagy lehetlenné tételnék. A bankstátutumban az egység elve meg van ova a következőkben: egy a társaság, egy a társulat székhelye (Bécs), egy a közgyűlés, a bankkormányzó, a főtanács, a fővezetők bizottság, mely a társulati ügyek minden ágát legkisebb részletig átható hatáskörrel bír, egy a számvizsgáló bizottság és egy a fölútkár, ki valamennyi üzletág fölvezetője. Ezen követelmények a közös jegybank egységes vezetésére föltétlenül szükségesek. A jelzálog-üzlet nem tartozik a tulajdonképeni banküzlethez; de erre nézve is teljesen biztosítva van az egység. A dualismus elve ellenben érvényre van juttatva abban, hogy a monarchia mindkét felében van egy föltétel, melynek rendelkezéseire áll az összes dotáció egyfelől az osztrák, másfelől a magyar bankpiacok számára, a mely tekintetben a két igazgatóság teljesen önállóság járhat el.

A bankkormányzók kinevezéséről a jelentés ezt mondja: A fölkormányzó és alkormányzók kinevezésére a közgyűlés nem gyakorol befolyást, ezen három functionárius kinevezése, tekintettel az osztrák-magyar banknak nagy fontosságára, a közjólétre, ó cs. kir. apostoli felségének tartatik fenn. A fölkormányzót az osztrák és magyar pénzügyminiszter közös javaslatára nevezi ki ő felsége; a budapesti bankigazgatóság elnökét a magyar kormány javaslatára nevezi ki, de csak azon három egyén közül, kiket a főtanács szabadon választott. Szintgy nevezetik ki a bécsi bankigazgatóság elnöke az osztrák kormány javaslata. A bizottság a bankigazgatóság elnökének kívánja fentartani azt a jogot, hogy váltókat visszautasíthasson, még ha a váltóbíráló bizottság egyhangulag elfogadta volna is azokat. S a bizottság a jegymonopolium gyakorlatát is követke ő szavakkal kívánja törvénybe iktatni: „Bankjegyek kibocsátása kizárólagos jogát képezi az osztrák-magyar banknak.”

— A képviselőház igazságügyi bizottsága tegnapi ülésében folytatta a rendőri büntető törvényjavaslat tárgyalását. A 8. §-ba

felvétel, hogy ha a belügyminiszter a szabályrendeletet jóvá nem hagyta, az hat h eltelte előtt a miniszter hozzájárulása nélkül nem újítható meg. A 16. §. után új §-ul felvétel, hogy „a rendőri kihágások büntetés nemel a) az elzárás, b) a pénzbüntetés, a következő §-ban pedig kimondott, hogy a büntetés 25 krajczárnál csekélyebb nem lehet. A bizottság tárgyalásában a 18. §. elintézésig haladt.

— A képviselőház pénzügyi bizottsága tegnapi ülésében tárgyalás alá vette a kormány quotaügyi előterjesztését. — Lukács nem találja az előterjesztésben felderítve azt, hogy miért tért el a kormány a quota-bizottság második nunciumában javasolt 29%-tól, s miért javasol 30%-os quotát. Az ország helyzete nem olyan, hogy nagylelkűséget gyakorolhatnánk. Annál kevésbé lehet annak helye, mert sok szó fér még azon alapokhoz is, melyeken a quota-bizottság a 29%-ot kiszámította, különösen a direkt adóknak számítási alapul vétele, az osztrák szelvény-adónak s tartományi pótlékoknak számításián kívül hagyása tekintetében. A restitució külön kérdés s a quotával nem kapcsolandó össze. Azon feltétel alatt, hogy ez külön törvényben állapítatik meg, elfogadja a kormány által javasolt módot.

Széll miniszter előadja, hogy miután ugyanazon alapon tett számítások Magyarország adóképeségére nézve egy azon eredményt tünteték fel, mint 1867-ben, a kormány a fénforgó helyzetet szemben nem tartá lehetségesnek az eltérést a basistól. Igaz, hogy nem teljesültek teljes mértékben az adóképeség emelkedése iránt formált remények, de azt nem állíthatni, hogy az adóképeség nem emelkedett, sőt ez emelkedés körülbelül arányban áll a másik állam adóképeség emelkedésével. Valamint a direkt adók kizárólagos alapul vételét nem tartaná helyesnek, ugy nem lenne méltányos az sem, hogy csak az indirekt adók vétenessnek alapul. A szelvény-adó azért hagyatott ki, mert az volt a kiindulási szempont, hogy egyenlő faktorok alapján történjék a számítás, s azért hagyattak ki a mi adóink közül azok, a melyek Ausztriában nem léteznek, péld. a szállítási és a luxus-adó.

Az országos pótlékok 1867-ben sem voltak felvéve s azon alapról nem tartottak lehetőséget az eltérés. Miután 1867-ben is a kompromisszum után volt megoldható a kérdés, s miután a restitució is a mi álláspontunknak megfelelően oldatik meg, kért a 30 százalékos elfogadását. Kéri, hogy azon pusztá forma kérdésből, mely a restitució kérdését külön törvényben kívánja megoldatni, ne csináljon a bizottság nehézséget. — Wahrman a törvényjavaslat elfogadása mellett nyilatkozik, s a bizottság azt általánosságban elfogadja. — Lukács Béla e határozat ellen különvéleményt jelent be. Az 1-es §-nál a quotaarányt 30 százalékosan elfogadja a bizottság. — Csengeri indítványára jelentése felvétel, hogy a quota-arányt a bizottság azon feltételekben ajánlja elfogadásra, ha a javasolt restitució új megoldása sikerülne fog.

A törvényjavaslat többi §-ai a 2. §. szerkezeti megállapításának fentartásával szintén elfogadtattak.

A keleti kérdés.

Törökország és Oroszország közt a várak kiűritése miatt mind komolyabbá lesz a viszály. A törököknek állítólag már kijelentett ígérete egyáltalában nem tény még s San-Stefanóban egyre jobban készülnek az orosz fenyegetések megvalósítására. A viszály könnyen fajulhat erőszakoskodássá s ez rögtön fölevághat Suvallow mostani missziójába s általában az orosz-angol viszonyokba; mert ugy a mint a dolgok eddig állának, Anglia aligha fogja nyugodtan nézni az orosz erőszakot és semmiesetre Konstantinápoly elfoglalását.

A mohamedánok fölkeléséről az orosz ellenőrzés dacára kiszivárgó egyes hírek azt mutatják, hogy a fölkeles gyöngyitlenül, sőt dragbedve egyre tartja magát. A kiküldött békítő biztások semmire sem tudnak menni a fölkelőkkel, kik az albánoknak hozzájáruló csatlakozásával is szaporodnak. Az orosz haderő pedig eddigelő semmi sikert nem tud felmutatni — csak egyes vereségeket, bár ezeknek minősége nyilván a szándékos titkolózás miatt nem tudható.

— A képviselőház igazságügyi bizottsága tegnapi ülésében folytatta a rendőri büntető törvényjavaslat tárgyalását. A 8. §-ba

kén új sánczokat ásnak, és Krupp-ágyukkal fegyverzik föl azokat. E hó 13-án hadi tanácsot tartottak San-Stefanóban Tottleben tábornok elnöke alatt, és elhatározták, hogy a portától erőlyesen követelni fogják Sumla kiűritését. Az orosz főhadiszállás nem gondol a visszavonulásra Csataldsán tul. A rodope-hegységi fölkelők számát sokkal szaporították az albánok. Legújabbban ismét csaták folytak. A pacificáló bizottság munkája eddig sikertelen. Filippopoliban és Drinápolyban ismét rosszabb az egészségi állapot.

A tárgyalások, melyeket a várak kiűritése iránt folytattak San-Stefanóban a török kormánnyal, meghiusultak, mert Tottleben tábornok visszavonulási tervét nem hagyták helyben Péterváron.

Rómaniából a Pol. Corr. nagy fontoságú híreket vesz. Az egyik így szól: A XI. orosz hadtest elővédének egy része 10-kén megkezdte az előnyomulást Pitesti és Krajova felé. Az orosz csapatok e mozdulata román kormánykörökben nagy aggodalmat keltett, s a helyzetet általában válságosnak tekintik. A román kamra kötségekkel e hír hatására alatt és következtében a kormány által a hadsereg fegyverzetének kielégítésére kívánt hitelt szombaton nemcsak megszavazta, hanem tekintve a politikai helyzetet, három millióról négy millióra emelte. Egy másik hír szerint tegnap három román ezred Kalafatból megkezdte a visszavonulást Pitesti felé. 17-kén Károly fejedelem Kalafatba érkezett, s azután átmegy Widdinbe, hogy a környéken lévő csatamezőket megnézze. Egy orosz hajó Ruscsukból torpedókat szállított Widdinbe, melyek a déli erődben helyzetettek el. Dundakoff-Korcsakoff herczeg, Bulgária kormányzója a napokban Widdinbe érkezett.

Orosz kalóz-flotta. A kalóz-hajóraj előteremtésére alakult moszkvai központi bizottság, mint Pétervárról május 13-iki kelettel jelentik, a hivatalos lapban következő felhívást tett közzé:

„Tetszett az istennek uj veszedelmet küldeni Oroszországra. Az engesztelhetetlen ellenség háborúval fenyeget. Honfitársak! elűdjük-e, hogy az ellenség győzelmeink gyümölcsét megsemmisítse s az általunk felszabadított népeket új igazba hajtja? Ellenségünk hatalmas a vizen, tengerei hadereje számban tulszárnyalja a miénket, de van arra mód, hogy a hullámokon is kemény csapást mérhessünk rá. Ki ne tudná, hogy minden érdeke a kereskedelmi üzletekben összpontosul? Harminez ezer hajója kering a világ tengerein; óriási kereskedelmi-flotta van birtokában. Ez ellen kell intéznünk támadást. Ha az ellenség el akarja zárni tengereinket, pusztítani akarja partjainkat, kereskedelmi flottája is hadd legyen kitéve a háború viszontagságainak. Gyorsan iramló, erős hajókra van szükségünk, melyek rémit hatalomként jelenjenek meg az ellenség kereskedelmi vonalain. — A lezajlott hadjárat tengerészainkat, kik törökény bárkákban borzadályos páncél-örásokkal viaskodtak s győzve kerültek ki a küzdelemből, dicsőséggel fonta körül. Küldjétek a háború embereket nagy és erős hajókra az ellenségre s merész elbizottságát bizony meg fogja keserülni. Minden háborúban mint egy ember állottunk a czár és birodalma mellé; egyesüljünk most is abban a nagy törekvésben, hogy a lehető leggyorsabban szabad kalóz-flottát teremtsünk elő. Mindenki tegye meg kötelességét s a célz hamar elérjük. Az actiónak serénynek és hatalmasnak kell lenni!”

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház május 14-iki ülésében Póchy közlekedési miniszter törvényjavaslatot nyújt be az első magyar gáscorsági vasutara vonatkozó törvény módosításáról. — A pénzügyi és vasuti bizottságoknak adatik ki.

Következett a tegnapi elfogadott törvényjavaslatok harmadszori megszavazása. Tárgyalás végett át fognak küldetni a főrendekhez.

Napirenden következett a pénzügyi bizottság jelentése a közbesügyi bizottságok által a rendkívüli hadi költségekre megszavazott 60 milliónyi hitel Magyarországra eső részének fedezéséről.

Elnök jelenti, hogy Ordódy Pál előadó betegsége miatt a pénzügyi bizottság az előadót Hegedűs Sándorra bízta. Hegedűs Sándor előadó rövid beszédében elfogadásra ajánlja a bizottság jelentését.

Ürményi Miksa nézete szerint a 60 milliót csak az esetben lehetne megtagadni, ha mutatkoztak volna olyan jelek, melyekből egész biztosággal lehetne következtetni, hogy a kormány nem azon czélokra kívánja a hitelt fordítani, melyekre azt a delegatiók szánták. Részéről tehát megszavazza a hitelt, de teszi ezt a maga és elvtársai nevében fenntartással, melyet egy határozati javaslatban fejez ki. A határozati javaslat így hangzik:

A képviselőház, midőn a közbesügyek tárgyalására kiküldött országos bizottságok által megállapított 60 milliónyi rendkívüli hadügyi költség fedezését megszavazza, egyzersmind kijelenti, hogy károsnak tart oly politikát, melynek célja nem a san-stefanoi előzetes békékövetésben megkísérelt orosz hatalmi terjeszkedésnek megállítás s ezáltal az európai nemzetközi jogállapot biztosítása, hanem a török birodalom területén való osztokozás, s mely a monarchiát ellentétbe hozza azon hatalmasságokkal, melyek Oroszország a kísérletének ellenállanak: s ily politika kezdeményezésének tekintend s ennélfogva helytelennek tartand a török birodalom bármely tartományának ama hatalmasságok ellenére eszközölt megszállását.

Simonyi Ernő nézete szerint, kell hogy minden vitának legyen alapja. Alapja lenne a pénzügyi bizottság jelentése, de mit mond a bizottság. Azt, hogy a kérdést politikai szempontból bírálat alá nem vette és nem vehette, mert a dolog természet szerint a kormány a bizottság kebelében ezen irányban felvilágosításokat nem adhatott. A politikai szempont felderítése nélkül pedig e törvényjavaslatot tárgyai nem lehet. Ő nem volt azon szerencsés helyzetben, hogy a delegatiókban hallgatta volna a kormány titokban tartott kijelentéseit. Kéri tehát a kormányt, hogy nyilatkozzék e nagyfontosságú kérdésben, s adjon e vitának alapot. Mondja meg, hogy mire szándékozik fordítani a 60 milliót. Fenntartja megjegyzéseit akkor, midőn a kormány nyilatkozni fog.

Tisza Kálmán miniszterelnök: (Halljunk! Halljunk!) T. ház! Midőn a tárgyan szót emelek és legelőszörben is azon álláspontra kívánok reflectálni, melyből Simonyi képviselő ur felszólalt, előre is kijelentem, hogy azok, miket e szempontból elmondandó leszek, nem jelentik azt, mintha magára a dolog lényegére nézve, részint az interpellációkban, részint a már ma is felmerültek folytán a dolog érdemét illetőleg is nyilatkozni nem kívánnék, de szükségesnek tartom először is a kérdéskör azon részéről szólni, mert azt hiszem, hogy mindenekelőtt és mindnekelőtt azzal kell tisztába jönni — hogy fennálló törvényeink s a létező alkotmány értelmében minő álláspont az, melyből onn fedezet a törvényhozás által megbírálandó. (Halljunk!)

En t. ház azt hiszem, hogy alkotmányunk értelmében és azon törvényeink szerint, melyek megállapítják a külügyek kezelésének módjait és a közös költségek megszavazásának módját, arról, hogy a delegatiók által megszavazott költség fedezése magtagadtassék, szó sem lehet. Szerintem, — és ezt ajánlom mindazok figyelmébe, a kik akár helyeslik, akár nem helyeslik fennálló törvényeinknek és alkotmányunknak minden rendelkezését, de belátjuk, hogy míg ezek fennállnak, alkotmányosan eskis keretűben lehet mozogni — szerintem a delegatiók által megszavazott költség fedezete alkotmányunk szerint meg nem tagadható.

Nem lehet azt mondani — elmondom én egészen őszintén a posztót saját fölfogásom szerint — hogy a képviselőháznak ott és itt nelenne azért módja ellenőrzést gyakorolni a külügyi politika felett. Hiszen a parlamentarismus módzatai adnak erre alkalmat, s itt nem értem csak az interpellációkat, hanem a maihoz hasonló alkalmakat is, mert bár e fedezetet megtagadni nem lehet, igenis lehetséges a fedezet módzatainak megállapításánál oly akadályokat gördíteni a kormányok elé, a melyeknél fogva utoljára a működés lehetlenné válik. De midőn ennek jogi lehetőséget fölemlitem, egyuttal kötelességemnek tartom a ház figyelmét felhívni arra is, hogy ezen eszköz maga is olyan, a melylyel hazafiasan valóban csak a legextrémebb esetben lehetne élni, és csak azon esetben lenne czélszerű vele élni, ha biztos kitalás nyílne a többségnek, a mely esetleg — én általában beszélek most — a külügyi politika vezetésével nincs megelégedve, hogyha ilyen módon azon külügyi politika vezetését lehetlenné teszi, utána egy olyan következik, a mely a monarchia és az ország érdekeinek jobban megfelel. Mert hiába mindenki tudja, hogy fennálló törvényeink alkotója nem én vagyok, de módosítás-

nak megengedni, ha az jönne szokása a külügyi politika szempontjából, hogy az egyik törvényhozás is határozza, és megtagadja vagy megszünteti a hitelt, a másik is határozza, — a midőn az egyik meglehet csak azért is dönthetne valamely értelemben, mert nem volt mód érintkezni az egyik irányban, a másiknak másikkal: a mint ezen praxis állapították meg, méltóztatásuk elhinni, e világban bárki lenne és bármikor az osztrák-magyar monarchia külügyi politikájának vezetője, azon percztől fogva, a külügyekben a monarchiának döntő szava nem lenne. (Ugy van! a középben.)

Természetes is ez, s ebben fekszik a különbség a magyar parlament, az osztrák parlament és más államok parlamentje között. Ez utóbbiakban is vannak különböző nézetek; sohasem előnyös a külügyi politika vezetésére, ha e nézetek a parlament kebelében erős túszt vívnak és igen csekély többségű különbséget mutatnak föl, de az ily államokban meg van ennek lehetősége, mert itt igenis lehet erülni, hogy az állam képviselői minő politikát tart az állam érdekében helyesnek s így lehet egy határozott politikát követni. Minálunk azonban — tarthatja ezt, valaki helyesnek vagy helytelennek, az most mindegy — nálunk az csinálni, hogy az osztrák-magyar monarchia képviselőitnek többsége minő politikát kívánna követetni: a két törvényhozó testületben külön határozatok által nem lehet. Ezt nálunk csak ott lehet, hol egyfelől nyilatkozhatik iránta az, ki hivatalból vezeti a politikának, és másfelől, a hol, ha esetleg mindkét testületben különböző nézetek merülnek fel, ki lehet tudni, hogy mégis együttvé a két fél többsége minő politikát helyesel. Ismétlem, a külügyi politika vezethetőségének — akár melyiknek — alapfeltételül tekintem, hogy ne tévesse ki az azon veszélynek, s ne alkottassék ma az iránt oly praecedens, mely szerint minden perczben és minden külügyi politika lehetetlenül tétlennek a két állam törvényhozásainak ellentétes nézete által, mely szerint nem volna mód annak erülni, hogy a kettőnek együttvé többsége mit kíván; mondok a külügyi politika vezethetőségének alapfeltételül azt tartom, hogy ily praecedens ne alkottassék, mert ha alkottatik, minden néven nevezendő külpolitikai befolyás lehetlenül van téve, a mi azt hiszem specialiter is, Magyarországnak nem állana érdekében.

És most, midőn nyilatkozatomnak ezen részéről vagyok, és mielőtt áttérnék annak előrelétezt másik részére, reflectálnom kell az Ürményi képv. ur által beadott határozatai javaslatára. A mit a javaslat lényegére nézve mondhatnék, — ki fog tűnni beszédem további folyamából, s azt gondolom, hogy vagy éppen nem fog, vagy igen csekély különbség fog a nézetek közt maradni. De ezen határozati javaslatokhoz is most egyelőre alaki szempontból kívánok szólni (Halljuk!)

En ugy tudom, hogy még más parlamentekben is, melyek, mint már jeleztem, más helyzetben vannak mint mi, adatnak be a külügyi politika szempontjából határozati javaslatok, mert az illetők saját nézeteiknek és kívánságaiknak konkrét alakban akarnak kifejezést adni. De még ott is szavazás alá ritkán bocsátattak, határozati erőre alig-alig emeltetnek valaha. Minálunk pedig éppen az általam mondottakkal fogva azt tartom, hogy határozatokat hozni a külpolitika irányzatára nézve itt, és határozatokat hozni a másik parlamentben, ismétlem, oly eljárás lenne, mely az összes külpolitikai tevékenység megszabására, lehetetlenítésére vezetne. En nem tudom minő száadékkal vannak a képviselők urak határozati javaslatot iránt: akárjék-e követni ezen példát, mely mint mondám másutt is szokott követettni, hogy kifejezést nézetüket konkrét alakban, javaslatukat szavazás alá nem bocsátják? De én részemről kénytelen vagyok az általam kifejtett alaki indokokból nyilvánítani, hogy a magam részéről egy határozati javaslat elfogadásához, ha minden betűjében és szavában meggyeznék is jav én nézetemmel, nem járulhatnék, mert magában a lényben látnék alkotmányos viszonyaink szempontjából egy majdnem elháríthatatlan bajokat előidézó veszélyt.

A mi már t. ház a továbbiakat illeti, én nem szándékozik Ürményi képv. urral — az alkalmammal legalább — hosszabb polémiába bocsátkozni; azt azonban most mindjárt nyilvánítani tartozom, hogy bármit higgyen, vagy tegyen ő fel a Reichstadból történetekről, és azt a mit a mult nyáron mondtam, hogy a monarchia sem szövetség, sem kötelezettség által szabad rendelkezési jogában akadályozva nincsen, ma is fentartom és határozottan állítom, hogy igazam volt akkor, midőn ezt mondtam, s igazam van ma, midőn ugyanazt állítom. Valamint azon vádat sem ismerhetem el alaposnak, hogy hirdettünk volna török érdekei politikát és csinált volna a monarchia orosz érdekei politikát. (Félkésztések a bal és szélső balon: De ugy van!) Engedelmet kérek, de hogy nem követünk orosz érdekei politikát, mutatja azon állás, melyet ma is elfoglaltunk, és melyről fogok pár szót szólni; de hogy nem mondám és nem mondtuk soha, hogy török érdekei politikát fogunk követni: hivatkozom nyilatkozataimra, melyeken számtalanszor, midőn töltök török érdekei politika követése követeltetett, határozottan megmondtam, hogy sem török, sem orosz politikát nem fogunk követni, hanem saját érdekeink politikáját fog-

juk követni. (Helyeslés a középben). Tehát azzal vádolni, hogy valaha ezt mondtam volna, az igazságnak megfelelően nem lehet.

A mi a részrehajló vagy részrehajlatlan semlegességet illeti, én részemről csak annyit mondhatok ma, hogy ez iránt igenis volt a kormány interpellációk útján többször megtámadva; a kormány mindannyiszor felelt azokra, s legalább azt kell hinnem, hogy az ez iránti vád alapos volt mindannyiszor megegyeztetve. En különben hivatalos működésem köréből annyit mondhatok, hogy azzal igenis vádoltattam tényeim, rendelkezéseim alapján, hogy szigorubbán értelmezem a semlegességet Oroszország irányában; de az ellenkező oldalról, azok által, kik legjobban tudhatták és a kik érintve voltak ez által, soha nem vádoltattam.

Különb t. ház, röviden a következőkben foglalhatom össze azt, a mit részemről legalább szerencsés voltam a házban elejétől fogva többször kimondani: kimondottuk azt, hogy földadatának tekinteti a monarchia külügyi kormányzata, megvédeni a monarchia érdekeit, békés uton ha lehet; megvédeni minden viszonyok közt és minden eszközökkel, ha békés uton nem lehet. Kimondottuk, hogy érdekeinket Európával együtt óhajtjuk megvédeni, hogy azt hisszük, a mi érdekeink majdnem mind európai érdekek is; de ugy meg kell védenünk saját érdekeinket, ha másképp nem lehet önmagunk is. Ugyanazon szempontból kinyilvánította a kormány azt is, hogy a s-stefánói békének több pontjai vannak olyanok, melyeket a magyar-osztrák monarchia érdekeivel megegyeztetni nem lehet.

Ez volt — gondolom — shozá teszem még, a mire már reflectáltam, hogy a szabad kez a magunk számára magtartottuk — ez volt lényege azoknak, miket a keleti bonyodalmak megindulása óta mondtunk.

Kérdetett ma tölem, hogy mik a s-stefánói békének azon pontjai, a melyeket a monarchia érdekeivel megegyeztetni nem tudunk. (Halljuk!)

Részletezni t. ház, ezeket nekem nem lehet ma. Egyfelől — mint talán ugys méltóztatik tudni, de hivatalosan is jelenthetem — a legközelebbi időben lesz módja eziránt nyilatkozni annak, ki ily kényes kérdésekben, hol minden szónak hordereje a monarchia békéje vagy háboruja felett határoz, egyedül illetékes nyilatkozni.

De nem is czél szerű — mások mondták már előttem, egy hatalmas államnak külügyminisztere mondták — nem is czél szerű részletezéssel előállni; mert ha valamelyik kormány többet mond, mint a mit okvetlenül szükségesnek tart és azután egyik-másik pontra engedékenység mutatkozik, akkor gyengeséggel vádoltatik; ellenben hacsak azt mondja meg, a mit minimumnak tart, akkor már előre elárja magának az utat, hogy esetleg Európa többi hatalmaival egyetértőleg annál többet és kedvezőbbet kieszközölni képes legyen.

De ha részletezésbe nem bocsátkozom is, még is tekintettel azokra, mikkel az osztrák-magyar monarchia keleti politikájá vádoltatik, annyit határozottan mondhatok, hogy azon feltételek, a melyeket érdekeinkkel megegyeztetetőknek nem találunk, a Balkán félszigetnek keleti részében épugy megvannak, mint a hogy megvannak a nyugati részében, és hogy egyáltalán soha semmi néven nevezendő alapja azon annyiszori insinuatiónak nem volt, hogy az osztrák-magyar külügyi kormányzatnak szándéka lenne a Balkán félsziget nyugati részében eszközölni parallel foglalás vagy compensationalis occupatio útján megegyezni abban, hogy a Balkán félsziget keletén mi történjék (Helyeslés), mert soha semmi szín alatt, semmi néven nevezendő lépés általunk a Balkán félszigetnek egyik vagy másik részében nem történhetik azon az áron, hogy érte bele nyugodjunk abba, hogy a Balkán félszigetnek másik részében érdekeinkkel ellenkező alakulások előálljanak vagy fönntartassanak. (Helyeslés.)

A s-stefánói előzetes békekötésben megállapított stipulációkkal meg nem egyeztetetők érdekeink kiterjednek tehát a Balkán félszigetnek nyugatjára és keletjére egyaránt.

A külügyi kormányzatnak óhaja ma is ezen kérdéseket congressus után oldatni meg, s én részemről azt hiszem, hogy annak, hogy a megoldás az Ürményi t. képviselő ur által felhozott módon, a párisi szerződés alapul vétele mellett és így az Európa által biztosított viszonyok megváltoztatása európaillag történjék, ez okvetlenül a leghelyesebb, a legjobb, a leggyorsabb módja. De minden-esetre magából abból, hogy a kormány szándéka Európával egyetértőleg járni, kitűnik már az, hogyha ez nem sikerülne is, bizonyynal kész lesz egyetértőleg járni el mindazon hatalmakkal, a melyek czélzatul ugyanazt tűzték ki maguknak, a mi ami czélzatunk a keletre nézve.

Általános vonalban jeleztem abban, hogy ez nem vonatkozik a keletnek egyik vagy másik részére, de vonatkozik az egészre, s hogy a kormány számára parallelatíó vagy compensationalis politika nem lehetséges. (Helyeslés.)

Mielőtt a 60 millió hitelt illetőleg nyilatkoznám: figyelemmel a hozzám intézett kérdésekre, még főleg egy megjegyzést kell tennem, s ez azon hirre vonatkozik, mely iránt interpelláltattam, hogy hallottam-e azon szándékot, hogy a bosniai menekültek, még pedig osztrák-magyar hadseregbeli kísérettel haza szállítassanak, s valjon ez Törökország ellenére és más hatalmak belenyugvása nélkül szándékolatik-e? Hallanunk e hirt t. ház

kellett — hisz minden ember hallotta — a dolog valósága azonban az, (Halljuk) hogy a külügyi kormányzat mind magától, mind tekintettel a delegációkban is nyilvánult, sőt e házban is a budgetvita alkalmával igen erős kifejezésekre talált, nézetekre, gondoskodik arról, hogy ha csak lehetséges, a menekültek tartásának terheitől a monarchia két államának pénzügyei megszabaduljanak. De mi módon jár el ebben? Jár el ugy, hogy értekezik és tárgyal a török kormányval, tehát nem akar intézkedni a török kormány ellenére, hanem a török kormányval folytatott tárgyalások alapján fog, ha lehetséges lesz intézkedni. Ez a dolog természetéből is folyik talán, mert hisz e kérdés maga is oly természetű, hogy semmi esetre sem fog oly valami történni, a mi Európa többi hatalmainak ellenzését vonhatná maga után. Így tehát azon hir, mely torjesztetett és mely a hozzám intézett kérdésre alapot adott, mintha Törökország ellenére fegyveres erővel szándékoltatának a menekültek hazakísértetni, minden alapot nélkülöz.

Áttérek most nyilatkozatom második részére, Simonyi Ernő képviselő ur tegnapi interpellációjára, a melyre — azt hiszem — a feleletet meg fogom adni azokban, a miket ez irányban elmondandó lesznek. (Halljuk!)

Meg kell jegyezmem t. ház, hogy tulzottaknak tartom azokat, a miket a Romániában történőkre nézve a t. képviselő ur felhozott; de nem tartom minden alapot nélkülözöknek. Biztosíthatom róla, hogy a kormány igyekszik tudni és meg lehetősen tudja is azt, hogy ott minő csapatmozdulatok történnek, bár arra nézve, hogy mik történnek, csak azt felelhetem, a mit, ha jól emlékszem, most nem régm, pár hó előtt, az angol kormány felett, midőn kérdezték, hogy a török flotta hol van: „Tudom hol van, azt hiszem, jó helyen van, de nagyot hibáztam, ha megmondanám az uraknak, hogy hol van: mert akkor mások is megtudnák.“ Legyen azonban meggyőződve képviselő ur, hogy a kormány ezen mozgalmakat figyelemmel kíséri, és értesülve van az iránt, a mik ott történnek, és mert azoktól, a miket a képv. ur felhozott, minden alapot meg nem tagadhatok, habár ma semmi ok nincs arra, hogy belőlük irányunkban ellenséges indulata lehessen következtethetni, és bár, mint már jeleztem, a kormány ma is óajtja és reményli is, békés uton érvényesíthetni az érdekeink által parancsolt kívánságainkat — mégis azt tartom, hogy igenis ez irányban a véget, hogy bármint forduljon is a kocka, a monarchia, és ebben hazánk határai, ellenséges meglepetéseknek kitéve ne lehessenek, intézkedni szükséges. És azon intézkedések megtétele, melyek ez irányban Erdélyben szükségesek, nemcsak részét képezik azoknak, melyek miatt ma a hitelnak megszavazása kívántatik, de — megmondom egyenesen — hogy a teadóknek oly részeire nézve, melyek valamivel több időt vesznek igénybe, az erdélyi szorosoknál leendő munkálatokra nézve — és itt azon meggyőződésben vagyok, hogy nem lehetséges, hogy ezért az absolutoriumot bármikor meg ne adja a törvényhozás — már is megtörténtek az intézkedések. (Helyeslés.)

Egészben véve pedig, kapcsolatosan ezekkel, a czél, melyre kéri a hitel megszavazása, a következő. (Halljuk.) Egyszerű és rövid, mert hisz azt gondolom, hogy egyes pontok megjelölését ily dologban senki tölem nem fogja kívánni. Kéri a monarchiának déli, délkeleti és északi határain teendő oly intézkedésekre és az itt nettalán szükségesek válható oly csapatmozgásokra, a melyek mulhatlanul szükségesek arra, hogy — mint mondtam, — minden viszonyok között biztosítva legyen a monarchia meglepetések ellen. (Helyeslés.) Egyedül ez és semmi egyéb a czél, a miért a hitel kéri, a melynek egyelőre legalább csakis fele fogna igénybe vétetni.

Ezek azok t. ház, a miket elmondanom lehetett és a miket elmondani szükségesnek tartottam.

Meglehet, hogy egyes felszólalások vagy kérdések után lesz még alkalmam egy vagy más pontra nézve nyilatkozni, habár a gyakori nyilatkozatot e kérdésben — öszintén megmondom — kerülni óhajtom. (Helyeslés a középben).

Befejezem beszédemet azzal, hogy senki nem mondhatja azt, hogy egy congressus, egy háboru vagy a viszonyok további fejleménye mit fognak még hozni. Senki — azt hiszem — nem mondhatja azt, hogy ilyen bonyolult, és máris annyira meglepetést szült viszonyok közt egy vagy más politikával, melylyel e napig egyetértett, mind végig egyet fog-e érteni; de azt hiszem, hogy senkinek, még annak sem, a ki már ma is azt hiszi — a mit én ugyan nem hiszek, s est nem rólam mondom — hogy senkinek, még annak sem a ki már ma is azt hiszi, hogy nem fog mindvégig egyet érteni — lehetséges megtagadnia azon intézkedések jogosultságát, melyek a magyar osztrák monarchia és így hazánk határainak meglepetések elleni biztosítására vonatkoznak.

Kérem azért a házat, hogy ezen hitelt az általam előadott okonál fogva is megszavazni méltóztatassék és igen kérem azon t. képviselőtársaimat, kik az inditványt a praeventiv határozatra nézve beadták, méltóztatassanak megmondolni, hogy a beszédem elején általam jelzett közügyi okonál fogva nem volna-e helyes véleményüknek adott ily concret kifejezése után nem tenni ki határozati javaslatukat az alaki kérdés miatt a leszavaztatásnak. (Élénk helyeslés a középben.)

Előnk: Öt perczre az ülést felfüggesztem. Simonyi E. nem osztja a miniszter azon felfogását, hogy a delegációk által megszavazott e hitelt a ház nem tagadhatja meg, mert különben képtelenség lenne egész tanácskozása. Nemcsak a 60 milliót, de többet is kész lenne megszavazni, ha tudná, hogy az orosz hatalom terjeszkedése ellen használtatik meg, de a mig eziránt teljes felvilágosítást nem kap, nem fogadja el a törvényjavaslatot.

Jó kái Mór elfogadja e javaslatot, mert meg van győződve, hogy e kölcsönt a kormány a monarchia érdekeinek, a trón becsületének, s az európai szabadságnak védelmére fogja felhasználni. A vas kényesrűség biztosít arról, hogy magyar államférfi más politikát nem fog követni. Szólv Ürményinek válasza, hogy mint hirlapíró se török, se orosz érdekekben, hanem az osztrák-magyar érdekek mellett emelt mindig szót, bár rokonszenve a megtámadott volt. Szólv az egész szöveget nem tekinti Magyarországgal ellenségeinek, de irtózt az északi koloss győzelmetől. — E rokonszenveirt a kormányt nem lehet vádolni. — Az, hogy Sztépetvárot a magyar-osztrák követeléseket exorbitánsoknak tartják, nem valami muszka politikára mutat. — Szólv előadja, hogy Kossuth, midőn a haza védelmére ujoncz megszavazást kért, ugyanoly nyilatkozatot tett annak czéljai iránt, mint most Tisza, s az elleuzék egyhangulag megszavazata az ujonczokat. Igaz, hogy a kormánypárt soraiban oly nagy szónokok most nincsenek, mint akkor, de azon lemondásra kész hazafiakat nem nélkülözünk az ellenzéken, a kik akkor tudták a hazafias érdekeket följé helyezni a párttekinetetek; s reméli, hogy visszavonják határozati javaslatukat.

Irányi a jelen kormánynak, mely iránt bizalommal nem viseltethetik, nem szavazza meg a hitelt.

Pulszky nem tekinti e kérdést bizalmi kérdésnek, sem oly ünnepélyes momentumnak, a melynél érdemes volna nagy páthost kifejteni.

Ürményi hat. javaslatában a ház minden oldalának meggyőződése kifejezésre van juttatva. Ha a béke maig fenn van tartva, ext nem azoknak köszönhető, kik minduntalan a békét hangoztatják, hanem azoknak, kik érdekeik hatályos védelmére mutatkoztak készeknek, s valóban magának a békének is inkább volna érdekében a mi kormánynak erőlyeb fellépése is. — Szólv elfogadja a törvényjavaslatot és Ürményi hat. javaslatát.

Ezzel a vita folytatása más napra halasztott s az ülést véget ért.

Türr nyilatkozata

a diplomatiaili teleplezésekről.

máj. 14.

Napoleon herczegnek a Revue des deux Mondes-ben közzétett cikke André Mémor (Grammont herczeg) részéről egy választ provokált, a melyben az 1870-ben előidézett nagy bajok tekintetbe sem jönnek, de hivatkozással az annak idején váltott sürgönyök és egyéb diplomatiaili okmányok halmazára igazolni igyekszik az akkor általa a hármias egyetértés körül követelt eljárását, és ezen igazolásában nekem egy bizonyos szerepet osztott ki, mely szerint én nekie magán közbenjáróként fölajánlottam volna magamat, s e mellett azzal látszik vádolni engemet, mintha én hivatalosan mindenbe elegyedtem volna, oly annyira, hogy az által az olasz diplomaták sértve érezvén magukat, inkább hátráltattam, mint elősegíttem vala az Olasz- és Franciaország közli egyetértést.

Ez engem annak kinyilvánítására készítet, miszerint én soha semmibe sem elegyedtem, hacsak Victor Emanuel ő Felségétől, ki engem nagybecsű bizalmával tisztelt meg 1859 óta, vagy miniszterei egyike által arra való megbízást nem nyertem, és állíthatom most és mindenkoron azt, miszerint valahányszor missió lett reám bízva, én csakis azokkal közlekedtem és bocsátkoztam tárgyalásokba az ügy iránt, kikhez egyenesen utalva voltam, és hogy én mindig egész odaadással és hűségemmel szenteltem azon ügynek, melyet szolgáltam.

Így 1860-ban Nápoly annexiója után, midőn egy néhány hazámia szerencsétlen eljárása következtében a Duna torkolatában 15.000 fegyverrel és 12 ágyuval megrakott két hajó lefoglaltatott, én, ki akkor Nápolyban lévő, egy szót sem tudtam az egész dolog fölől, egy perczig sem haboztam az egész dologt magamra vállalni, azt mondván Cavour grófnak, hogy tudassa a világgal, miszerint én voltam az, ki mialatt Nápoly katonai parancsnoka voltam, a mondtott fegyvereket stb. elküldöttem. Cavour gróf ez alapon intézkedett. Későbbben Olaszország teljhatalmu miniszteréhez instructiókat küldött, hogy engem Lord Palmerstonhoz bevezessen, mivel én nemcsak a fegyverek visszaszerzése, de a keleti kérdés miatt is küldtettem általa Londonba. Én elég szerencsés voltam a lefoglalt fegyvereket az olasz kormány számára visszaszeresni.

Nyolcz nappal halála előtt Cavour gr. magához kéretett és ezeket mondá nekem: „En most azon a ponton állok, egy oly dologt fogamatosítani, mely engem egy időre Olaszország legnépszerűlenebb emberévé teend. E dologt én azért még is végrehajlandom, mert az az egyedüli mód egy nagy nehézség megoldására. — En Francia-

országgal egy egyezményt fogok kötni, mely szerint a francia sereg kivonul Rómából; — Olaszország részéről pedig azon kötelezettséget vállalom el, hogy a pápai határt meg fogom őrizni, és hogy nem fogom engedni, miszerint a forradalom a pápa területére bevessék. Kérem tartassák magát készen, mert néhány nap múlva, midőn az egyezmény alá lesz írva, egy hajót bocsátok önnek rendelkezésére, hogy azonnal átmenjen Garibaldi tábornokhoz. — Önnek feladata leendő vele megértetni, miszerint parancsoló szűkségnek tartom az egyezménynek megkötését“ stb.

Néhány nappal később azonban e nagy férfi meghalt, maga után hagyván egy iasonyú őr. — A diplomatiaili viszálykodások is ez időtől fogva keletkeztek. — Az angol diplomatiaili befolyása nőtt Turinban. — Ellenben a francia diplomatiaili gyanakodása a párisi kormánynak nyugtalanította. — Az egyezmény elhalasztatott, és csakis négy évvel később lett megkötve. Florenz határozatánál el fővárosul.

Az olasz kormánynak Florenzbe való átköltözködésére következő idő jelzé egyzersmind ama időpontot, melyben a porosz befolyásnak munkája kezdődött, és mely 1866-ot idézte elő. — Mintegy 20 nappal a háboru kitörése előtt Bismarck gróf engem Usedom gróf követje által Berlinbe hivottat.

En oda el is mentem a király engedelmevel.

1867-ben Luxemburg kérdése merült fel egyszerre. — A Francia- és Poroszország közt létező komoly mély ellenszenv világosan kitűnt. Mindenki előre érezte, mily szörnyű szerencsétlenség vár a két országra az ellenségeskedések kitörése esetében.

Ugyanez év vége felé irtam a „Nemzetiségek közt“ című rőpiratomat, melyet egy hosszú levél kíséretében Napoleon császárnak elküldtem. Hogy egy Német- és Franciaország közti összeeszerenésnek veszélye elháríttassék, a rajnai tartományok semlegesítésének eszméjét penditettem meg, hogy így egy Francia- valamint Németország is meggyőződés katonai erődítéseket ott felállítani.

A császár nekem a következő tartalmu levéllel felelt:

„Tuileriák palotája 1868. jan. 3-án. „Tábornok! Megkaptam az érdekes rőpiratot, melyet szives volt elküldeni és reflexióval olvasni a levélben foglalt észrevételeket. Köszönet eznek közléséért. Fogadja érzelmeim nyilvánítását. — Napoleon.“

1868. őszén Turinban lévő és a háromudvar, francia, olasz és osztrák közti egyetértésnek eszméje akkoriban merülve fel legelőször, Victor Emanuel ő felsége, kinek keble mindig a legnemesebb érzelmeitől áthatva volt, fölhatalmazott arra, hogy párisi utam alkalmával az ügyet Napoleon császár előtt szóba hozzam. December vége felé csakugyan megérkezve Párisba, már január első napjaiban a császár engem fogadott. Minthán előadtam a hármias egyetértés eszméjét, a császár ezen szavakkal felelt:

Dacára, hogy most háboru nincs szőnyegen, én azt hiszem, egy egyetértés Ausztria, Olasz- és Franciaország közt mindnyájunkat minden eshetőségek ellen biztosíthatja. — Ez Európa békéjének garantája lehetne, és leginkább a kis államok létét biztosítaná. — Mihelyt a hármias egyetértés létre jön, igyekeznék fogok Angolország királyánál és néhány angol férfiuval egyezésre jutni, hogy Angolország is velünk legyen és ez uton meglehet eljuthatunk még az európai uralkodók congressusára is.“ s. a. t.

1869. január 19-én a király által Florenzbe hivattam. Innen elmentem Bécsbe, a honnan február vége felé a császárnak Párisba irtam, eljárásomról kimerítő jelentést tevén, melyet azzal zártam be: „Ezzel be van fejezve missióm. Feléged fogja az egyezménynek a kellő formát adni, és a szerződést megkötöni.“

Ezen időtől kezdve a diplomatiaili munkája előttem ismeretlen maradt. En elmentem Magyarországra, a hol az ország csatornázásánál előbb már megkezdett tanulmányaimat folytattam, midőn egy szerencsétlen napon én sok más emberrel együtt hirtelen a háboru lármája által fölriaztatottam.

Azonnal Párisba mentem, a hol alig megérkezve július 20-ka reggelén a külügyek miniszteréhez, Grammont herczeghez mentem, ki is azzal fogadott:

„De hát mit csinálnak Bécsben; az alatti, hogy én elre megyek, Beust gróf hátrál.“

En erre azt feleltem: „A mit ön tesz, azt nem nevezheti előremenésnek, hanem előre rohanásnak. Ön, ki oly soká élt Bécsben, és ki csak rövid idő előtt hagyta el e várost, jól tudja, hogy a hadsereg új organizációja még nincs befejezve. — Hát a szövetséget Olasz- és Ausztria-Magyarországgal megkötötte-e?“

„Ön láthatta, hogy Metternich herczeg e perczben ment ki, a reményilem, hogy nem sokára megállapodásra jutunk.“

„En nagyon félek, hogy az nem fog elég gyorsan menni, és hogy az önk hadseregének organizációja miatt 300.000 emberrel többet nem lesznek képesek rögtön csatarendbe állítani.“

A herczeg azt felelte: „Ez a tábornok dolga.“

Azt mondtam továbbá neki, hogy egészen megelégedett oda hatni, hogy külföldön a közvéleményre hatást gyakoroljon, mire azt felelte,

Hivatalos.

115. — 1878.

(167)

(3—3)

Pályázati hirdetés.

A sz.-udvarhelyi ev. ref. főtanodánál egy **segéd tanári** állomás, melyhez a **német nyelv tanítása** van kötve, üresedésbe jövén, arra ezennel pályázat hirdetettik.

A nevezett tanszék évi fizetése: 600 frt., a melyért a megválasztott köteles hetenként 18—20 órán tanítani.

Előnyvel bír az, ki a franczia nyelv tanítására is képes.

A megválasztás három egymásután következő évre szól, a mely évek elteltével az állomás ismét pályázat útján fog betölteni.

A megválasztott köteles lesz állomását **f. é. szeptember 1-jén** elfoglalni.

A kellően felszerelt folyamodványok, az „igazgatóság”-hoz czimezve, **f. é. június 30-ig beküldendők.**

Kelt a sz.-udvarhelyi ev. ref. főtanoda előjáróságának 1878. május 8-án tartott gyűléséből.

KIS FERENCZ, igazgató tanár.
FÉLEGYHÁZI ANTAL, előjárósági jegyző.

2994. — 1878.

(169)

(2—3)

alisp. számhoz.

Árlejtési hirdetmény.

Az udvarhelymegyei székház körül szűkséggé vált többrendbeli helyreigazítások, a n. mélt. m. kir. belügyminiszterium által folyó évi 17,803. sz. a. kelt magas rendeletével 1782 frt 63 krnyi költség összeg erejéig engedélyeztetvén: ezen építkezés biztosítása tekintetéből

1878. évi június-hó 4-kén reggeli 10 órakor,

az udvarhelymegyei m. kir. államépítészeti hivatalnál zárt ajánlati tárgyalás megtartatik.

Az arra vonatkozó 50 kros bélyeggel ellátandó ajánlatok, melyekben az árendés számokkal és betűkkel százalékokban kiírva legyen, a vállalati összeg után számítandó 10% bányapénzzel ellátva és bepecsételve, a fenkitűzött tárgyalási óráig, az árlejtési bizottságnak annyival bizonyosabban beküldendők, vagy személyesen átadandók, minthogy későbbben beérkezett ajánlatok tekintetbe vétetni nem fognak.

Az ajánlatban minden esetre felemlítendő, hogy a versenyző az építkezési iratokat, valamint a feltétel ízüet és a különleges építési feltételeket ösméri, s azoknak magát teljesen aláveti.

A művelet a kir. építészeti hivatalnál a hivatalos órákban betekinthező. Sz.-Udvarhelytől, 1878. május 9.

Dr. TÖRÖK ALBERT, alispán.

Nem hivatalos.

(160) (5—6)

Bel- és külföldi

ASVÁNYOSGYÓGYVIZEK

és forrás termények legdúsabb választékú

BAKTÁRA.

A különböző források tulajdonosai és bérleivel sikerült egy oly forma üzleti viszonyt kötni, melynek folytán n. érd. vevőinket ma már sokkal előnyösebb árakba részesíthetjük

teljes tisztelettel:

Csiki testvérek.

Vidéki megrendelések utánvét mellett eszközöltenek.

HORVÁTH TESTVÉREK

építésszek.

Építés vállalati üzletek Kolozsvárt.
(A szegedi országos iparkifállítás, műparizissal kiállított mérnöki rajzokért Érdemérmert nyertek.)

Tudatják a n. érdemű építész közönséggel, hogy eddig három éve fenállott kőmives, kőfaragó és ács telepüket és anyag raktárakat, a Posta-kertutca 1-ső számú (u. n. Három lilium) telepről, áttették a kül-magyar-utca 2-dik számú, néhai Szabó Mihály ácsmester volt telkére.

Ajánlják jó minőségű saját termelésű falköveiket, valamint kőfaragó és ács munkájukat a lehető jutányos árban.

Vállalkoznak minden építési munkára, és készítenek minden, az építészeti vágó szakszerű és a mai kor izlésének megfelelő műszaki munkákat.

Bővebb utasítást adnak Építész irodájukban: bel-magyar-utca 44-dik szám alatt.

(170)

(1—3)

LUHI „MARGIT” FORRÁS

legtisztább szikéleges ásványvíz.

Hazánk ezen vegyi összetételénél fogva nevezetes gyógyvizét, a légzési, emésztési- és húgyszervek idült hurutos bántalmainál,

torok, gége, légcső- és borbetegségeiben kiváló sikerrel használják Budapesten:

Dr. Korányi Frigyes, dr. Kovács Sebestény Endre, dr. Gebhart Lajos, dr. Navratil Imre, dr. Poór Imre, dr. Kötly Károly, dr. Barbás József, Bécsben: dr. Bamberger Henrik egyetemi tanár és közpörházi főorvos urak.

Ezen tekintélyek nyilatkozatai szerint, a „Margit” forrás nem csak méltó versenytársa, a Seltersi, Gleichenbergi, Gless-hüll, Emsi, Viohyi, Radeini, s hason összetételű vizeknek, hanem gyógyhatásban azokat több tekintetben felül is múlja. A „Margit” forrás gyógyhatását igazoló orvosi bizonylatok kívánatra, bár kinek készséggel megküldetnek. (77) (12—*)

Széküldési fő-telep:
Dr. KARLOVSZKY utódánál Luhi forrás, Munkács mellett, Főraktár: Az erdélyi részekre Csiki testvéreknek Kolozsvárt.

Irodalmi ujdonságok.

Épen most jelentek meg és kaphatók:

STEIN JÁNOS

könyv- és zeneműkereskedésében Kolozsvárt.

A katolikus egyházjogtan kézikönyve.

Különösteintettel Magyarország jogi viszonyaira. Második javított és bővített kiadás.

Irta KAZALY IMRE. Két kötet. Ára 3 frt 20 kr.

A szörényi Bánság és Szörény vármegye története.

Irta PESTY FRIGYES.

I. kötet: általános történet. III. kötet: oklevéltár. Ára 4 frt.

A II. kötet: jövő évben fog megjelenni.

Az öngyilkosság,

fejtegetve vallási, bölcsészeti, jogi, történeti, lélektani, erkölcsi és társadalmi szempontból.

Irta SÉDA ERNŐ. Ára 3 forint.

Tricoche és Cacolet hagyatéka.

Regény, írta JULES LERMINA. Három kötet. Ára 2 frt.

A keresztény társadalom törvényei.

Irta PERIN KÁROLY.

Magyarítá a budapesti központi növénydekpapság magyar egyházirodalmi iskolája. Ára 3 frt.

BIADO.

Irta BOROSTYÁNI NÁNDOR. Ára 50 kr.

A bölcsészet története.

Kidolgozta DOMANOVSKI ENDRE. III. kötet: A scholastika kora. Ára 2 frt 80 kr.

Észak honából.

Muszka rajzok. Irta JÓKAI MÓR. Ára 1 frt 20 kr.

Itt és a jövő életben.

Regény két kötetben.

Irta BENICZKY BAJZA LENKE.

Ára 2 frt.

A lírai álláspont és Arany János.

Esztetikai tanulmány. Irta TÓTH SÁNDOR. Ára 1 frt.

Igazságügyi tárgymutató,

vagyis az 1848—1877 év végeig hozott összes magyar törvények és az 1864—1877 év végeig kibocsátott igazságügyi rendeletek betűsor szerinti tárgymutatója.

Szerkeszti dr. MAISLIS MÓR. Ára 1 frt 20 kr.

Keleti politikánk.

Irta QU. S. Ára 60 kr.

A szikla és a hullámok.

Egyházi beszédek írta RÓNAY ISTVÁN.

Ára 1 frt.

La vieillesse de monsieur Locoq.

Par FORTUNÉ du BOISGOBEY. Deux volumes.

Ára 3 frt 90 kr.

Memoires de Hector Berlioz.

Comprenant ses voyages en Italie, Allemagne, Russie et Angleterre.

Deux volumes. Ára 4 frt 55 kr.

Histoires et souvenirs d'un homme de théâtre.

Par HIPPOLYTE HOSTEIN. Ára 1 frt 95 kr.

Jog- és államtudományi szakoktatás,

tekintettel a jogtanárok, egyetemi és jogakadémiai hallgatók, ügyvéd- és közjegyzői jelöltek, bírósági joggyakorlók és magántanulók, jog- és államtudományi szigorlóknak működési, tanulmányi és vizsgálati igényeire, összeállította LEITNER FERENCZ.

Ára 1 frt.

GULASCH.

Pikantes Wiener Frühstück. Illustriert von V. Lacy, Henri Albrecht Dombi u. A. Herausgegeben von SIGMEY. Ára 1 frt 95 kr.

Nyomatott Stein János m. k. egyetemi nyomdászánál az ev. ref. tanoda betűivel Kolozsvárt.

Les femmes fatales. Chloris la Goule.

Par H. ESSERFFIER. Ára 1 frt 95 kr.

Die Mission unseres Jahrhunderts.

Eine Studie über die Frauenfrage.

Von IRMA v. TROLL—BOROSTYÁNI. Ára 80 kr.

Un roi philosophe, Le grand Frédéric.

Par EUGENE PELLETAN. Ára 2 frt 28 kr.

Még újabb fény- és árnyképek.

Irta Kákay Aranyos Nro 3.

TARTALOM:

Előszó:
Gróf Forgács Antal.
Jókai Mór.
Ábrányi-dynastia.
Tisza Kálmán.
Pulszky Ferencz.
Pulszky Ágoston.
Helvey Laura.
Szana Tamás.
Páter Lonkay.

Asbóth János.
Szontagh Pál.
Ráth Károly.
Sennyei Pálék.
Vadnai Károly.
Balázs Sándor.
A Veres Pálné férje.
Tóth Ede.
Wenckheim Béla.
Bernáth Dezső.

VÉGSZÓ:

Ára 1 forint 60 krajczár.

A székelyföld földtani és őslénytani leírása.

Dr. HERBICH FERENCZTől.

1 földtani térképpel és 32 könyvműtáblával.
Ára 5 frt.

Spártai Pausanias.

BULWER regénye.

Fordította GYENE GUSZTÁV. Ára 1 frt 50 kr.

Szak- és betűrendes kalauz az összes magyar irodalom története s könyvészetében.

Irta MÁRKI JÓZSEF tudor. Ára 1 frt 40 kr.

Jacotót — Vogel módszere,

az egyesített szemlélet-, beszéd- és értelem-gyakorlat, írás, olvasás és anyanyelv tanításánál.

Történelmi- és módszertani tanulmány.

Irta TRAJTLER KÁROLY. Ára 50 kr.

Valódi

Wilhelm-féle

osz- és köszvény-ellenes

VÉR TISZTÍTÓ TEA.

(Tisztítja a vért csúsz- és köszvény ellen.)

Egyetlen, biztosan ható vértisztító szernek van elismerve.

A cs. k. udvari korlát-nokság engedélyével az 1858 december 7-én kelt végzés alapján

Határozottan jónak kitűnő hatású, sikere jeles.

Ó cs. k. Felségének legm. pántos által hamisítás ellen biztosítva. Bécs, márcs. 28. 1871.

Exen tea az egész szervezetet megtisztítja, áthatja, mint semmi másféle szer, a test részeit, a belhasmálást folyton elitárolt belőle minden tisztátalan köranyag-terakodást; hatás is biztosan tartós.

Gyökereken gyógyít osz- és köszvényt, gyermeklebat s más idült makacs bajt, folyton genyedt sebeket, valamint nem és bőrkülső betegségeket, gőrsőket, a testen és arcon bőrszemet és bujasszemes daganatokat.

Rendkívül jó sikert mutatott a tea máj- és lépádgagat ellen, valamint aranyeres bajoknál, sápkórban, heves ideg- isom- és csúsz-fájdalmakban, astán gyomorsorulásban, veséibajokban, altesti dugulásban, hűdabajokban, magkülső, teletelenségi és fehérfolyásos esetekben, st.

Szenvedések, minők görvöl, mirigydagagat gyorsan és tökéletesen gyógyítanak a tea kitartó érvetete által, mert azelid, olvasztó és vizelethajtó szer.

Csalhatlan bámulatos sikerek.

Wilhelm Ferencz, gyógyszerész urnak Neunkirchenben Bécs mellett.

Wocheiner-Feistritz (Krain), 1. október 1872.

Tekintetes úr! Ismét székségem van mintegy három esomagra önnek „vértisztító teájából,” mitűn a kitűnő és „Wilhelm-csúsz- és köszvényellenes vértisztító teának” nevezett szer kétszeri használata után, annak jeles hatásáról meggyőződtem. Kérem a vértisztító teát postai utánvét mellett küldeni.

Tisztelettel:

Jerala János, kápián.

Wilhelm Ferencz, gyógyszerész urnak Neunkirchenben Bécs mellett.

Blumenthal, Temes megye, Magyarhon, 1. október 1872.

Kérek önnek „Wilhelm-féle csúsz- és köszvény ellenes teájából,” melynek gyógyhatásos sikeréről már meggyőződtem, még három nyálábót postai utánvét mellett.

Tisztelettel:

Fischer Ferencz, magy. kir. postamester.

Wilhelm Ferencz, gyógyszerész urnak Neunkirchenben Bécs mellett.

Tuschkan Pilsen mellett, 1. október 1872.

Ha korábban ismerem vala önnek „csúsz- és köszvényellenes vértisztító teáját,” már rég megnekiltem volna sok éves bajomtól és sok forinttal, melyet egésségem helyreállításá végett kidobtam, gadszaggab lennék. Eddig főraktárából Prágából hozattam e megbecsülhetlen szer, ma egyenesen önhez fordulok, kérvén, hogy postafordultával tiszteket nyálábót utánvét mellett küldeni szíveskedjék.

Tisztelettel: alásatos szolgálja

Dilzi József.

Wilhelm Ferencz, gyógyszerész urnak Neunkirchenben Bécs mellett.

Gutenstein, 1. október 1872.

Küldjén nekem minál előbb két nyáláb Wilhelm-féle csúsz- és köszvényellenes vértisztító teát, mint rendszeren, postai utánvét mellett. Látom, hogy önnek teája nélkül nem élhetek többé.

Tisztelettel:

Haselsteiner Flórián, 43 sz. a. Klosterthalban.

As oly számos elismerő iratok folytatása közelebb fog következni, mert lehetetlen egyszerre mindanyat hozni.

Óvás hamisítás és rászedés ellen.

Megvételnél észrevesztik a n. é. község törvényes végjegyzemre és eszámura figyelni, mely minden nyáláb költő felől látható, hogy hamisítások által rá ne eszedthesék.

A valódi Wilhelm-féle csúsz- és köszvényellenes vértisztító tea csak Wilhelm-csúsz- és köszvényellenes vértisztító teájának nevezésével és a hirtelében készült raktárakból kapható.

Ez a csúsz- és köszvényellenes vértisztító teát, amelynek hatásáról már meggyőződtem, még három nyálábót postai utánvét mellett küldeni szíveskedjék.

A t. község törvényeinek tekintetéből a Wilhelm-féle csúsz- és köszvényellenes vértisztító teát kapható még:

Kolozsvárt: VALENTINI A. gyógyszer-nél.

Abrudbányán: Vladi N.-nél.

Aradon: Tones és társánál.

Beszerzés: Kelp Frigyes, Tergovits és Zintz, Dietrich és Fleischner-nél.

Báldszfalván: Schiesler Károly, gyógyszer.

Brassóban: Jekelius N., gyógyszerésznél.

Földváron: Felberth K., gyógyszer.

Gyula-Fehérvárt: Fröhlich, gyógyszer.

Lekenkén: Schein Fr., gyógyszer.

Maros-Vásárhelyt: Bucher Miksánál.

Nagy-Bányán: Haracek J., g. ógyz.

Nagy-Enyeden: Binder Ágoston gyógyszer.

Nagy-Szebenben: Thalmayer Frigyes.

Rómában: (Moldova) Dánffy János, gyógyszer.

Szegednél: Teutach J. B.-nél.

Szász-Régenben: Leonhád J.-nél.

Szászvároson: Reckert Károly, gyógyszer.

Szászsebesen: Reinhard J. C. gyógyszer.

Szerdahelyt: Schimmert Chr. Fr.

Vajda-Hunyadon: Acker Frigyes.

Verespatakon: Moldován Lajos.

Vizakán: Cronberg János.